מסורת הש"ס

א) קידושין דף מט., ב) [יחזקאל כו.], ג) [לקמן קסה.], ד) רש"ל מ"ז, ה) כ"א כנו, ו) [לקמן קסד.], ז) [לקמן קסה.], ח) גי' רש"ל מלומה, ט) סס

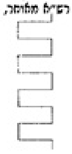

◆

תורה אור השלם

א שְׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלַםִ וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ: ירמיהו לב מד

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה שיכול כו' ויהיה פשוט. נ"ב עיין בתוס' דקדושין דף מט ע"א דהקשו דא"כ יהיה אויר בין השיטות וקי"ל גט קרח פסול ע"ש: (ב) תוס' ד"ה מקושר עדיו וכו' דלמא זייף וכתב כצ"ל ותיבת ליה נמחק: (ג) בא"ד וסהדי של אחורי קא מסהדי: (ד) בא"ד ואיכא טיוטא לפניהם וכו' ואפי' חתימי סהדי זה תחת זה. נ"ב פי' אליבא דמר וטוטלא דא"ל דחתמי זה תחת זה: (ה) בא"ד למעלה מן העדים או יכתוב בגליון וכו' וה"נ איכא: (ו) בא"ד דכשר משני לצדדין וצריך לומר דמטייט לי: (ז) בא"ד דבלאו הכי מצי למימר לכתוב אבישא כצ"ל ותיבת לפרש נמחק: (ח) ד"ה פשוט וכו' היאך יעשנו מקושר כיון שלא היה וכו' והכי מוכח מדאמר ר' חנינא בן גמליאל מקושר: (ט) בא"ד בין קשר לקשר קא סלקא אדעתין מגולי: (י) בא"ד בכמה ענינים אפילו חתמו העדים מצד הכתב: (כ) ד"ה מקושר שכתבו וכו' מאי קא פריך רבי בגמ' לדברי ר' חנינא בן גמליאל הלא אינו דומה וכו' בהאי מקושר אין דינו כשאר מקושרים: (ל) בא"ד מאוחר הוא ולא ימנה אלא מזמן הכתוב בו וזימנין דזייף ביה וכשילה לפרוע יאמר: (מ) בא"ד כדפי' דשטר מקושר: (נ) בא"ד אי נמי יכתוב שובר בלא זמן וכו' שעדיו מתוכו הוי כמאוחר ולא מסיק וכו' שכתוב בשטר דכיון שהוא מקושר לא מסיק אדעתיה שאין ההלואה בזמן הכתוב בו אלא שנה: (ס) בא"ד ונראה לי. נ"ב הלא וא"ל הוא חסר לתקן הקנה קשה דלאמאי קאמר וכי מטא זמניה משוי ליה שטר פשוט בלאו הכי ידון כפשוט וע"ז מתרץ וקאמר שאם יעשה מקושר כלומר שלא יעשהו פשוט אלא יניחהו מקושר תו לא אתי לידי חששא כלל דודאי השובר מרע לכל השטרות המקושרין ושוב לא היה צריך למימר דלא כתבי שובר ולפי פר"י כתב בתירוצו הואיל שבשובר כתוב שפרע מה שכתוב בשטר והוא מקושר רגלים לדבר כו' על כן כתב דלע"ל שיכתוב בשובר שפרע מ"ש בשטר שהוא מקושר אלא כל שהם שובר אפ"ה שיש בו זמן מרע לכל השטרות המקושרין הואיל והזמן שכתוב במקושר הוא מאוחר: (ע) ד"ה שדות וכו' וכתוב זה טופס וחתום זה תורף שם מוכר וכו': (פ) בא"ד כדאמרי' בגיטין כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר והעד עדים:

מתני'

א**גט** פשוט עדיו מתוכו מקושר עדיו מאחוריו פשוט שכתבו עדיו מאחוריו מקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהם פסולין רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה גט פשוט עדיו בשנים ומקושר בשלשה פשוט שכתב בו עד אחד ומקושר שכתב בו שני עדים שניהם פסולין: **גמ'** מנהני מילי אמר ר' חנינא דאמר קרא אשדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים שדות בכסף יקנו וכתוב בספר

זה

רש"י

גט פשוט. שטר פשוט כעין שלנו שאינו תפור ומקושר כדלקמן. וכל שטרות קרויין גט כדאמרי' בעלמא (ב"ק דף לה.) וגט חוב שאין בו אחריות. ובין בגיטין ובין בשאר שטרות איירי כדאמרינן בגמ' [ע"ב] כדי שלא תחלוק בין גיטין לשטרות: **עדיו מתוכו.** בסוף השטר כמו שאנו נוהגין לחתום בתוכו: **מקושר עדיו מאחוריו.** כותב שיטה ומניח חלק כשיעור שיטה הכתובה וכופלה על החלק ותופר ואח"כ כותב שיטה ומניח שיטה חלק וכופלה על החלק ותופר וכן הרבה כדי מקום תורף השטר והעדים חתומין מבחוץ כענין שפירשו אמוראי בגמרא [ע"ב] ובלבד שלא יהיו קשריו מרובין מעדיו כדתנן במס' גיטין (דף פא:) דהוה ליה קרח וטופס של שטר כתוב כולו כעין פשוט וזהו הנקרא לפנינו [ע"ב] הפשוט שבמקושר ואלו הכפילות כל כפל וכפל בפני עצמו ונראה מבחוץ בין כפל לכפל כעין קסת הסופר ס) כזה ס) וכן מוכח בגמרא [ע"ב] שהעדים החתומין על כל קשר וקשר נקראין ונראין מבחוץ: **שניהן פסולין.** שלא נעשו כתיקון חכמים ואם שט"ח הוא אינו גובה בו מן הלקוחות ואם גט אשה אינה מתגרשת: **שיכול.** לפשוט ולעשותו פשוט שיקרע התפירות ויפתח השטר (א) ויהיה פשוט: **הכל כמנהג המדינה.** בגמ' ג) מפרש. וטעמא דמקושר מפרש בגמרא [ע"ב]: **גט פשוט עדיו שנים.** מי שרוצה לעשות שטר פשוט אינו צריך להחתים בו אלא שני עדים והרוצה לעשות מקושר צריך להחתים בו שלשה שכך תקנו חכמים: **פשוט שכתוב בו עד אחד כו'.** בגמרא [קסה.] פריך פשיטא: **גמ' מנה"מ.** שיש שני מיני שטרות חלוקין זה מזה בעדים ובקישור:

זה

תוספות

גט פשוט עדיו מתוכו ומקושר עדיו מאחוריו. כל שטר חוב קרוי גט כדאמר גט חוב שאין בו אחריות פ' הגוזל קמא (ב"ק דף לה.) ובפ"ק דגיטין (דף י.) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים והאי מילתא שייך למיתני ד)(בהאי פירקין ולא במסכת גיטין והתם שייך למיתני) פרק הניזקין ולא [בסדר] נזיקין דהכא אגב דתנא פרק מי שמת בכותב שטר שכתב כל נכסיו בבריאות ובשכיב מרע תנא הכא גט פשוט דאיירי בשטרות ואגב דאיירי התם בפרק השולח בתיקון העולם תנא בתריה פרק הניזקין דאיירי בהכי: **מקושר** עדיו מאחוריו. תימה לרב ירמיה בר אבא דאמר בגמרא מלמטה למעלה חתמו ומאחורי הכתב כנגד הכתב ליחוש דלמא כתב למעלה מעדים מאי דבעי דהתם שטר יש בו גליון מן הצד ומחיק ליה לשטר הראשון ויעשנו פשוט ואע"ג שהשטר יהיה לצד העדים שחותמין בו שחור מ"מ אינו יכול להודייף דהכי משמע בכתובות (דף כא. ושם) דשחור שלהם אין יכול להודייף דאמר התם האי מאן דבעי לאחויי חתימת ידיה בבי דינא לכתוב אחספא ומי אתא ליזויה בשחור של קלף אלא ודאי אינו יכול להודייף וא"כ היכי כשר שטר מקושר וי"ל דגיין ליה לגליון שבצד השטר וא"ת בגמרא כי מותיב ליה לרב הונא דאמר בין קשר לקשר מאברלאי ניחוש דילמא זייף (ב) ליה וכתב מאי דבעי בפנים בסוף השטר וסהדי של אחוריו (ג) מסהדי אכל השטר והשתא אמאי לא משני דגייז לקלף היתר על השטר ומתרץ ריב"ס דלא מצי גייז ליה שמניחו בשביל האשרתא שרוצה לעשות בסוף אבל מן הצדדין מצי גייז ליה לכך ליכא למיחש למידי א"נ דלאמטוייט ליה לצד שחור החלק שהוא על העדים שלא יוכל לזייף אותו כתוכו ואע"ג דאמר (לקמן דף קסג.) עדים אטיוטא חתמי ה"מ היכא שהשטר והעדים לצד אחד ואיכא טיוטא בין העדים לשטר אבל הכא דסהדי חתימי מבחוץ ואיכא טיוטא (ד) בפניהם לא אמרינן אטיוטא חתימי וא"ת ליחוש דכתב מאי דבעי אגליון שבין העדים עד סוף השטר למ"ד מלמטה למעלה ויהא השטר הכא הוא ועדיו בשיטה אחת דהא לא מצי גייז ליה שמניחו בשביל האשרתא וי"ל דמטייט ליה אבל בלא טיוטא מצי זייף כדפרי' ואפי' חתימי סהדי זה תחת זה דהשתא ליכא באותה שיטה של שטר שיזדייף כי אם עד אחד מ"מ יכול לכתוב על אותו עד אחד שחייב לו מאה מנה והוה ליה כתב ידו ולכך צריך לפרש דמטייט ליה והכי נמי לרב הונא דאמר בין קשר לקשר איכא למיחש דלמא ימחוק כל השטר מבפנים ויכתוב למעלה מן העדים (ה) בגליון או מן הצד כנגד העדים ויהיה כתב ידו בשיטה אחת עם השטר אי לא גייז או יטייט כל מה שלמעלה מהן ושמן הצד ה"נ איכא למיחש בין למ"ד מלמטה למעלה בין למ"ד בין קשר לקשר בכל השטרות פשוטים דחתימי שלשה עדים ליחוש שימחוק כל השטר לבד העדים ויעשה שטר מקושר כנגד אותן העדים וכתב מאי דבעי כיון דכשר משני לצדדין (ו) וי"ל דמטייט ליה מבחוץ כנגד העדים ודוחק גדול הוא דמשמע שכשר בלא טיוטא מדלא מישתמיט גמרא לפרש הכי ור' פירש דיש לחוש היא דכתובות (שם) דבלאו הכי מצי (ז) לפרש למימר אבישא דמגילתא כדלקמן (דף קסז.) אלא להכי נקט חספא דבקלף הוה טעי לכתוב במקום טוב וגם צריך עיון אם מקושר חתום בכתב ידו מצד שני מהני דא"כ אי הוה מחוי אשחור דלמא עביד ליה מקושר בכתב ידו אבל בקלפין שלנו שיכול להודייף מצד שחור אין ראיה לקלפין שבימיהם: **פשוט** שכתבו עדיו מאחוריו פסול. טעמא משום שמא יעשנו מקושר ויהיה השטר מוקדם ואפי' לא חתימי כי אם שני עדים גזרי שנים אטו שלשה וא"ת והלא במקושר יש חלק בין שיטה לשיטה וא"כ פשוט שאין בו חלק היאך יעשנו מקושר (ח) שלא היה בו חלק וי"ל שהיה כתוב כסדר פשוט והכי מוכח מר' חנינא בן גמליאל שאומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואם יש במקושר חלק היאך יכול לעשות פשוט הלא יכירו שהיה מקושר אלא ודאי לא היה בו חלק ותימה למ"ד בגמרא בין קשר לקשר (ט) סלקא דעתא מגולי ואם אין בו חלק היאך יחתמו וי"ל דמ"מ בין שיטה לשיטה דמיק להו עלמא א"נ טעמא דפסול כדפי' בקונטרס משום שלא נעשה כתיקון חכמים שנעשה פשוט ולא נחתם מתוכו כדפסלינן בהמגרש (גיטין דף פו.) בכמה ענינים אפי' (י) מצד הכתב כיון שאין נקראין העדים עם הגט ואין לומר דהתם היינו טעמא משום שאנו חוששים שמא תוסיף על הגט מה שתרצה לפי שאין עדים תחתיו ולכך פוסלין אותו הא ליכא למימר שהרי לא משוינן שום חילוק אלא אפי' כתוב בו שריר וקיים או שלא נשאר חלק מלמטה או שחתם אחד מעדיו למטה והשני למעלה או מן הצד פסול והכי נמי הכא: **מקושר** שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט. תימה א"כ כל השטרות פשוטים שחתומים בהם שלשה עדים יהיו פסולים שיעשם מקושרים ויהיו מוקדמין ואם נאמר כאן שנדון בפשוט מאי קא פריך (כ) בגמ' לדברי ר' חנינא ב"ג אינו דומה זמנו של זה לזמנו של זה והא בהאי מקושר אינו דין כשאר מקושרים ואומר ר"י דבמתני' איפליגו היכא דידוע לנו שהוא עושה ההלואה שנה אחת קודם הזמן הכתוב בה כדין מקושר דהשתא איכא למיחש דילמא פרע ליה והשתא פריך שפיר רבי לר' חנינא ב"ג כיון דהאי מקושר כתוב בו שנה אחר ההלואה א"כ מאוחר הוא (ל) שלא ימנה אלא מזמן הכתוב וזימנין דזייף ביה וכשילה לפרוע ויאמר אירכס לי שטרא ויכתוב שובר ביום פלוני פרעתי לו מנה ואח"כ יעשה אידך שטר פשוט ויהיו סבורין שעתה שעת הלואה ומשני קסבר ר' חנינא אין כותבין שובר ומ"מ קצת קשה אם דינו כפשוט שבא לפנינו מאי קאמר וכי מטא זמניה משוי ליה שטר פשוט בלאו הכי נדון כפשוט כדפרישית (מ) בשטר מקושר שעדיו מתוכו מגבי' בו כדין פשוט ואומר ר"י דאי לא משוי ליה פשוט אלא כמו שהוא הואיל שבשובר כתוב שפרע מה שכתוב בשטר והוא מקושר רגלים לדבר שפרעו ולא מגבין ביה אבל כי משוי ליה פשוט לא יוכלו להרגיש שהוא רמאות וא"ת אמאי לא הוה קשה לר' על מתני' דשטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים דאיכא למימר כדקאמר הכא ואמאי כשרים וי"ל דסבירא ליה כמאן דאמר דמאוחרין נמי פסולין אי נמי כשיעשה שובר יכתוב בו פרעתי הלואה שכתוב בו זמן פלוני דהשתא ליכא למיחש למידי אי נמי (נ) שובר בלא זמן ולכך מאוחרין כשרים אבל הכא במקושר שעדיו מתוכו הוי (המיוחד) ולא מסיק אדעתיה לכתוב כנגדו שובר בלא זמן או זמן שכתוב בשטר [שכיון] שהיה מקושר לא מסיק אדעתיה שאינו מזמן הכתוב אלא שנה לפני הזמן אבל מאוחרין שבשעת כתיבת השובר ידוע שהיה מאוחר ומסיק אדעתיה לכתוב שובר שלא יבא לידי זיוף (ס) ונראה לי שאם יעשה שובר מקושר תו לא אתי לידי חששא כלל ולא היה צריך למימר דלא כתבי שובר: **שדות** בכסף יקנו. עלה טובה קמ"ל והכי קאמר וכתוב זה (ע) טופס וחתום זה תורף מוכר ולוקח זמן ושדה דתורף איקרי חתימה כדאמרינן בגיטין (דף כא:) (פ) תלשו וחתמו ונתנו לתורף כו' (לתורף) והעד עדים כמשמעו והכי נמי אידך קרא ואקח את ספר המקנה טופס ואת החתום תורף ואת הגלוי זהו העדים שהוא גליון של שטר מצות וחוקים כפשוט נמי יש הרבה דברים שצריך ליזהר שלא יחתמו לא מלמעלה ולא מן הצד אלא מתחתיו ושלא ירחיקו העדים יותר משיטה אחת וכיון דמצי למימר דאתי לפשוט ולפרשו כמו שפירש לית לן למימר דאתי לדרשא:

תקנו

מוסף רש"י

גט פשוט. השטר כעין שלנו, **עדיו מתוכו.** תחת הכתב (קדושין מט.). **מקושר.** שתקנוהו לכהנים שאין יכולין להחזיר גרושותיהן וכשהיו כועסין הולכין אל הסופר דממהר לכתוב גט ונותנו לה ומתחרט לאחר זמן, תקנו להו מקושר שיש בו טורח לעשותו ואדהכי והכי מייתבא דעתיה, מניח בראשו שיטה חלק וכותב שיטה, ושיטה חלק וכותב שיטה, וכן עד שלשה או ארבעה או יותר שיטין חלק, וכופל חלק הראשון על הכתב ותופר, וחוזר וכופל חלק השני על שיטת הכתב שתחתיו ותופר, וכן שלישי, והעדים חותמין מבחוץ בין קשר לקשר, ודלפינן דגט פשוט עדיו שנים, מקושר עדיו שלשה וכל כפל וכפל קרוי קשר, ושלשה קשרין יש בו ואם בא להרבות קשרים מרבה בעדים, ושאר טופס השטר כתוב כדרכו (שם). **שניהם פסולין.** שלא נעשו כתקון חכמים (שם). **שיכול לעשותו פשוט.** שלא לתפור הקשרים, ואם מפסיק אויר בין שיטות העליונות מה בכך, וטעמא דת"ק מפרש (לקמן קסד:) דקסבר אין יכול לעשותו פשוט מפני שהמקושר והפשוט אין זמנו שוה, שאין כותבין זמן למקושר מלוה שנה אלא משנה של אחריה (קדושין שם). **הכל כמנהג המדינה.** מקום שנהגו בפשוט ועשאו מקושר, מקושר ועשאו פשוט פסול, לפי עבדיה בעל שליח לכתוב על מנהג המדינה הוא דשויה, והכא לא איירי תנאי קמאי אלא בששינה במקום עדים (שם).

◆

רבינו גרשום

גט פשוט. שטר פשוט. כגון שטרות שלנו והאי גט אפילו בשאר שטרות מיירי דכל שטרות איקרו גט כדאמרינן (כתובות נא) וגט חוב שאין בו אחריות: **עדיו מתוכו.** במקום הכתיבה תחת הכתיבה: **מקושר.** הוא עשוי כקישורין תפורות וכך היו רגילין לעשותו תחילת הקלף היו כותבין שיטה אחת זכרון עדות שהיתה בפנינו ואחר כך היו מניחין חלק כשיעור שיטה אחת והיו מקפלין שיטה ראשונה הכתובה על שיטה שניה שאינה כתובה והיו תופרין אותה שיטה הכתובה על שיטה שאינה כתובה ואח"כ כותבין בשיטה השלישית בירח פלוני בכך וכך ימים ביום פלוני ומניחין שיטה רביעית חלק וחוזרין ומקפלין שיטה הכתובה על החלק ותופרין אותו ביחד ושוב כותבין בשיטה חמישית בשנת כך וכך לבריאת עולם ומניחין שיטה ששית חלק והיו מקפלין ותופרין הכתוב על החלק וכך היו רגילין לעשות מן ו' שיטין עד שיכתוב הזמן ומאריך באותו ענין שאמרנו והיו תופרין אותן ושאר כתיבת השטר כותבין כשאר השטרות פשוטין וזה פשוט שבמקושר ומפרש בגמ' טעמא מאי הוו עבדי מקושר והיינו א) של גט מקושר שיהיו עדיו חתומין מאחר הכתיבה כדמפרש בגמ'. מפני שיכול לעשותו פשוט שיקרע התפירו' ויתפשט על הכתיבה: **מנא הני מילי.** דקתני מתני' דאיכא גט מקושר וצריך עדים היכן רמז מן הפסוק: וכתוב בספר.

א) נ"ל והיינו דתנן גט מקושר שיהו עדיו חתומין מאחר הכתיבה כשר ודמפרש בגמרא וכו' ויתפשט על ידו הכתיבה: